

El llibre

Xavier Cubeles

Eurecat, Centre Tecnològic de Catalunya;
Departament de Comunicació
(Universitat Pompeu Fabra)

Les dades disponibles mostren com el confinament conseqüència de la pandèmia de la Covid-19 va fer augmentar la pràctica de la lectura entre la població espanyola a màxims històrics durant aquest període. Encara, però, no es disposa de dades per valorar els efectes de la crisi iniciada el març de 2020 sobre l'economia del sector, és a dir, en les seves vendes (tot i que la caiguda de les exportacions el 2020 pot ser indicativa d'una reducció d'activitat). La situació ha requerit, paral·lelament, la intervenció de les administracions públiques per fer front a les dificultats d'aquest període i plantejar plans de recuperació de cara al futur. Respecte als anys 2018 i 2019, les activitats relacionades amb el sector del llibre a Catalunya havien mantingut una situació força estable seguint les tendències observades en anys anteriors en els seus aspectes més rellevants.

CUBELES, Xavier (2021): "El llibre", a CIVIL I SERRA, Marta; LÓPEZ, Bernat, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2019-2020* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Col·lecció Lexikon Informes, 7, pàg. 169-183. ISSN 2014-2773. ddd.uab.cat/record/245280

El 2015 es començà a observar una certa recuperació d'activitat en el sector, que s'ha mantingut fins al 2019 sense que s'hagin recuperat les xifres de vendes anteriors a la crisi

.....

1. Introducció

El contingut d'aquest capítol s'ha estructurat en els apartats següents: l'evolució del sector, els hàbits i pràctiques socials relacionades amb el llibre, l'edició de llibres, els canals de comercialització i difusió de llibres, el comerç internacional de llibres i les polítiques públiques. Com en edicions anteriors de l'*Informe*, també es dona informació del conjunt del mercat espanyol com a referència comparativa i, sobretot, dels casos en què no hi ha dades específiques disponibles per a l'àmbit de Catalunya. Per a cadascun d'aquests punts, es consideren els efectes i conseqüències de la pandèmia de la Covid-19.

2. Evolució del sector (2008–2019)

A finals de la primera dècada dels 2000, entre els anys 2008–2009, Catalunya i la majoria d'economies del món industrialitzat van entrar en una profunda recessió, que comportà una forta davallada de les vendes de llibres tant en el mercat interior com en els mercats internacionals (de la mateixa manera que s'esdevingué en la resta d'indústries culturals, com també en moltes altres activitats econòmiques). El 2015 es començà a observar una certa recuperació d'activitat en el sector, que s'ha mantingut fins al 2019 sense que, tanmateix, s'hagin arribat a recuperar les xifres de vendes anteriors a l'inici de la crisi. En aquest context, la contribució del sector editorial de Catalunya respecte de les vendes totals del mercat interior espanyol va tendir a reduir-se durant els primers anys. Tot i això, amb la represa esdevinguda del 2015 al 2019 s'ha recuperat la posició relativa en uns termes similars als del 2008. La baixada d'activitat econòmica derivada de la crisi que va esclatar el 2008–2009 també acabà tenint efectes negatius sobre la quantitat de recursos públics i, específicament, sobre els pressupostos assignats a les polítiques culturals i del llibre. En relació amb aquest punt, cal assenyalar que el pressupost del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya en biblioteques i lletres del 2017 fou d'aproximadament un 60% respecte al del 2010.

Pel que fa a la composició del teixit empresarial del sector editorial de Catalunya, cal remarcar que l'octubre de 2017 el Grupo Planeta va fer efectiu el trasllat del domicili social de la societat matriu del grup Planeta Corporación a Madrid. Tanmateix, com ja s'anuncià aleshores, no es preveia que aquesta decisió comportés canvis en l'organització operativa i territorial del grup, de manera que s'ha mantingut la seva activitat d'edició de llibres a Catalunya.

D'altra banda, l'activitat editorial en llengua catalana ha evolucionat de manera similar a la del conjunt del mercat editorial espanyol i ha mantingut, com a tret més característic, que al voltant del 85% de les vendes de llibres en aquesta llengua es concentren en les matèries de literatura, infantil i juvenil, i text no universitari.

Paral·lelament a aquest desenvolupament, el sector del llibre durant aquests anys ha seguit immers en un procés de transformació tecnològica i de models de negoci conseqüència del procés de digitalització. En relació amb aquesta qüestió, d'una banda s'observa com l'edició digital encara representa una quota relativament petita del mercat, al voltant del 5% de les vendes totals a Espanya. De l'altra, del 2008 al 2019

s'evidencien canvis rellevants en certs usos clau de la biblioteca, com una davallada del nombre de documents prestats presencialment i un increment de l'activitat del servei en línia eBiblio Catalunya.

3. Hàbits i pràctiques socials relacionades amb el llibre a Catalunya i Espanya¹

Aproximadament dos terços de la població de 14 anys o més de Catalunya i Espanya ha llegit llibres en suport paper o digital els darrers tres mesos, segons les dades disponibles, sense que hi hagi indicis de canvis rellevants durant el període de 2017 a 2020. La població de 14 anys o més que llegeix llibres en suport digital s'ha mantingut al voltant del 30% durant el mateix període, raó per la qual pot afirmar-se que s'ha aturat la tendència de creixement d'aquesta pràctica cultural observada del 2010 al 2016 (vegeu la taula 1).

Pel que fa als continguts o publicacions diferents dels llibres, sembla que es manté la tendència a la baixa de la lectura de revistes en qualsevol suport (fins al 28,9% el 2020 al conjunt d'Espanya), sense que la lectura d'aquestes en suport digital hagi augmentat (se situa en tan sols el 5,5% de la població el mateix any). Quant als diaris, el percentatge de lectors s'ha situat al voltant del 73% del 2018 al 2020, mentre que la lectura d'aquestes publicacions en suport digital ha augmentat del 46,3% el 2018 al 54,5% el 2020. Finalment, la lectura de continguts a webs, blogs, fòrums i xarxes socials ha continuat amb una evolució positiva del 2018 al 2020.

1. Els estudis realitzats sobre aquesta qüestió i relatius a Catalunya no s'havien actualitzat en el moment d'escriure aquest capítol. Per tant, es proporcionen les darreres dades disponibles per a aquest àmbit territorial (del 2018) i s'inclou la informació del conjunt d'Espanya com a referència.

Taula 1. Evolució de la lectura segons tipus de continguts i publicacions a Catalunya (2010–2018) i Espanya (2018–2020)

% de la població de 14 anys o més per tipus de lectura (els darrers 3 mesos)	Catalunya			Espanya		
	2010	2017	2018	2018	2019	2020
En qualsevol suport						
Llibres	61,9	67,6	68,4	67,2	68,5	68,8
Revistes	49,2	45,3	40,7	34,9	30,9	28,9
Diaris	78,4	80,1	75,0	73,9	71,4	73,0
Còmics	16,5	13,9	10,5	9,3	10,5	10,4
Webs, blogs, fòrums	38,3	55,5	59,4	56,4	60,2	62,4
Xarxes socials	n. d. ^A	n. d.	52,7	55,5	55,4	57,6
Total llegeix	90,6	95,9	97,6	96,1	95,5	95,7
En suport digital						
Llibres	5,8	29,8	30,3	28,7	29,1	30,3
Revistes	5,7	10,6	6,3	6,0	6,6	5,5
Diaris	29,0	48,8	49,8	46,3	48,0	54,5
Còmics	2,0	4,8	4,6	2,5	2,2	2,2
Webs, blogs, fòrums	38,3	55,5	59,4	56,4	60,2	62,4
Xarxes socials	n. d.	n. d.	52,7	55,5	55,4	57,6
Total llegeix	47,7	71,7	73,1	78,4	79,7	82,1

^A n. d.: dades no disponibles.

Font: per a Catalunya, ICEC (2018), i per a Espanya, FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2019a, 2020a i 2021).

El confinament viscut com a conseqüència de la pandèmia va fer augmentar el nombre de lectors de llibres a màxims històrics

Segons la mateixa font d'informació (FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA, 2021), el confinament viscut com a conseqüència de la pandèmia va fer augmentar el nombre de lectors de llibres a màxims històrics:

- El percentatge de lectors de llibres que llegeixen almenys una vegada a la setmana va arribar a un màxim històric del 57% durant el confinament a Espanya (essent del 52,7% per al total del 2020).
- El temps esmerçat en la lectura també incrementà, en passar de 6 hores i 55 minuts setmanals abans del confinament a 7 hores i 25 minuts a finals de 2020. Durant el confinament (del març al juny de 2020), aquest temps va arribar a ser de 8 hores i 25 minuts setmanals.
- Per al 81% dels lectors espanyols, la lectura els va ajudar a “portar millor la situació durant el confinament” (FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA, 2021: 63).

Quant a les pràctiques d'accés al llibre, la proporció de persones (de 14 anys o més) que compra llibres s'ha mantingut entre el 60% i el 65% a Catalunya (els anys 2017 i 2018) i a Espanya (del 2018 al 2020). Les pràctiques d'accés al llibre mitjançant el servei de biblioteques també mostren una certa estabilitat fins al 2020, quan, a causa del confinament i les restriccions de mobilitat, el percentatge de població que va visitar una biblioteca a Espanya va baixar al 23,2% (xifra que fou del 31,2% el 2018 i del 32,0% el 2019) (vegeu la taula 2).

Taula 2. Evolució de les pràctiques d'accés al llibre segons modalitat, a Catalunya (2010–2018) i Espanya (2018–2020)

% de la població de 14 anys o més segons la modalitat d'accés al llibre (el darrer any)	Catalunya			Espanya		
	2010	2017	2018	2018	2019	2020
Compra de llibres (total)	59,7	62,8	63,9	62,4	62,6	64,2
Compra de llibres (no text escolar)	46,9	48,8	52,1	50,0	50,4	51,7
Visita biblioteca o bibliobús	36,5	37,5	39,9	31,2	32,0	23,2
Soci de biblioteca	n. d. ^A	41,7	43,1	35,0	36,6	34,1

^A n. d.: dades no disponibles.

Font: per a Catalunya, ICEC (2018), i per a Espanya, FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2019a, 2020a i 2021).

Finalment, respecte a la lectura de llibres en el temps lliure per part de la població catalana de 14 anys o més en llengua catalana, els anys 2018, 2019 i 2020 s'observa una notable estabilitat al voltant del 28% del total (vegeu la taula 3). Com s'havia indicat en anteriors edicions de l'*Informe*, aquest fet mostra una consolidació de la quota de persones que practiquen la lectura de llibres en aquesta llengua en una proporció molt superior a la d'anys enrere (el 2011, per exemple, ho va fer un 15,9% de la població catalana).

Taula 3. Evolució de la lectura de llibres en el temps lliure segons la llengua a Catalunya (2018–2020)

	2018	2019	2020
Català	28,2	28,5	27,2
Castellà	68,1	69,3	69,3
Altres idiomes	3,7	3,5	3,5
Total	100,0	100,0	100,0

Nota: percentatge de la població de 14 anys o més lectora de llibres en el temps lliure a Catalunya, segons la llengua de l'últim llibre llegit.

Font: elaboració pròpia a partir de FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2019a, 2020a i 2021).

Catalunya ha continuat ocupant una posició de lideratge en l'edició de llibres en llengua catalana i castellana en el conjunt d'Espanya

4. L'edició de llibres a Catalunya

Segons la informació del mercat interior del llibre a Espanya, Catalunya ha continuat ocupant una posició de lideratge en l'edició de llibres en llengua catalana i castellana en el conjunt d'Espanya, amb certs canvis que s'exposen a continuació. En primer lloc, i respecte de la composició i estructura de les empreses del sector a Catalunya, s'observa que (vegeu les taules 4 i 5):

- El 2019 es comptabilitzaren 233 empreses membres del Gremi d'Editors de Catalunya (vegeu la taula 4). Atès que el 2010 eren 288 empreses, i l'any 2017 eren un total de 248, s'evidencia que es manté la lleugera tendència a la baixa observada al llarg de la dècada.
- Al conjunt d'Espanya hi ha hagut una evolució similar, tot i que menys accentuada, de manera que amb el pas dels anys Catalunya ha passat de concentrar el 34,3% de les editorials espanyoles agremiades el 2010 al 32,3% el 2019.
- A Espanya, la xifra d'empreses editorials grans (amb unes vendes anuals de més de 60 milions d'euros) se situà en un total de 8 el 2019 (essent 12 el 2010 i 7 el 2017). Aquestes empreses de més dimensió van assolir unes vendes conjuntes de 954,85 milions d'euros el 2019, que representen quasi el 40% del total (vegeu la taula 5).

El Grupo Planeta ha seguit en la posició de lideratge del sector de l'edició de llibres en llengua castellana i catalana a Catalunya, a Espanya i al món. Tot i que va fer efectiu el trasllat del domicili social de Planeta Corporación a Madrid el 2017, l'activitat de les seves editorials s'ha mantingut a Catalunya. Tanmateix, el seu posicionament en l'entorn global s'ha afeblit com a conseqüència de la venda del grup francès Editis el 2019. Així, el grup ha passat d'ocupar la setena posició del rànquing mundial de grups editors de llibres l'any 2017 al lloc 24 el 2019.²

Altres empreses editorials a Catalunya vinculades a multinacionals són Penguin Random House Grupo Editorial (del grup Bertelsmann),³ o bé les empreses d'Hachette Livre España del grup Lagardère⁴ (amb Salvat Editores, Larousse España i Barcanova). En aquest grup de multinacionals també cal esmentar les societats pertanyents als grups catalans Océano i RBA.

2. Ruediger Wischenbart Content and Consulting (2020): *Global 50 The World Ranking of the Publishing Industry 2020. The Ranking of the International Publishing Industry 2020* [En línia]. Livres Hebdo. wischenbart.com/upload/Global50-Publishing-Ranking-2020_ScreenOpt.pdf

3. En l'actualitat, Bertelsmann és propietària del 100% de les accions de Penguin Random House Grupo Editorial. Vegeu penguinrandomhousegrupoeditorial.com/sobre-nosotros

4. Vegeu hachette.com/es/tres-areas-de-actividad/edicion/hachette-espaa

Les vendes de llibres en format digital a Espanya han continuat representant al voltant del 5% sobre el total de vendes en el mercat interior

.....

L'anàlisi de l'activitat d'edició de llibres a Catalunya els anys 2018 i 2019 permet fer les observacions següents (vegeu la taula 4):

- **Nombre de títols editats:** les dades disponibles⁵ mostren com del 2017 al 2018 es produí una davallada del nombre de títols editats en paper a Catalunya (29.101 i 27.882, respectivament), amb una recuperació el 2019 fins als 29.576. Aquesta evolució és similar a la del conjunt del mercat interior del llibre a Espanya, de manera que la contribució de les editorials de Catalunya sobre el total de títols editats a Espanya s'ha mantingut entre el 48,7% i el 49,0% aquests anys.
- **Vendes en el mercat interior:** a l'espera de les dades del 2020, amb les quals es podrà determinar l'impacte de la pandèmia en les vendes de llibres, del 2017 al 2019 ha continuat la lenta recuperació de les vendes de llibres de les editorials catalanes i espanyoles en el conjunt del mercat interior. En el cas de les empreses catalanes, s'ha passat d'unes vendes totals el 2017 de 1.178,91 milions d'euros a 1.200,06 milions d'euros el 2018 i a 1.219,82 milions d'euros el 2019. Respecte del conjunt del mercat interior espanyol, el pes relatiu de les vendes de les editorials catalanes sobre el total ha oscil·lat entre el 50,4% (el 2019) i el 50,8% (els anys 2017 i 2018).
- **Digitalització:** les vendes de llibres en format digital a Espanya de l'any 2017 al 2019 han continuat representant al voltant del 5% sobre el total de vendes en el mercat interior (també, a l'espera dels efectes de la crisi de la Covid-19 en aquest punt).

L'any 2019, l'estimació de les vendes totals de llibres localitzades a Catalunya se situà en 505,9 milions d'euros, xifra força similar a la d'anys anteriors, de manera que concentra un percentatge d'aproximadament el 21% del total de vendes del mercat espanyol (com en els anys anteriors). En termes de despesa mitjana per habitant, la compra de llibres a Catalunya fou de 67,4 euros el 2019 (64,2 euros el 2017), xifres que continuen essent clarament superiors a les del conjunt del mercat espanyol (51,9 euros per habitant el 2019) (vegeu la taula 4).

5. Com s'indica a la taula 4, el 2017 es produeix un canvi en la comptabilització dels títols editats a Catalunya, de manera que a partir del 2018 tan sols es té informació dels títols editats en suport paper (i no per al total, que inclou els títols en digital).

Taula 4. Evolució del mercat interior de llibres d'Espanya, segons empreses, títols i vendes, de les empreses d'Espanya i de Catalunya (2010–2019)

Empreses, títols i vendes	2010	2017	2018	2019
Total empreses editorials de llibres				
Espanya	1.703	1.639	1.626	1.647
Empreses editorials agremiades				
Espanya	839	737	724	722
Catalunya	288	248	239	233
% Catalunya sobre Espanya	34,3	33,6	33,0	32,3
Títols editats per les empreses agremiades^A				
Espanya	79.839	87.262	76.202	82.344
En paper	n. d. ^D	60.124	56.966	60.737
En digital	n. d.	27.138	19.236	21.607
Catalunya ^A	34.414	42.797	n. d.	n. d.
En paper	n. d.	29.101	27.882	29.576
En digital	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.
% Catalunya sobre Espanya	43,1	49,0	48,9	48,7
Vendes en el mercat interior (en M€)^B				
Empreses d'Espanya	2.890,80	2.319,36	2.363,90	2.420,64
Empreses de Catalunya	1.434,97	1.178,91	1.200,06	1.219,82
% Catalunya sobre Espanya	49,6	50,8	50,8	50,4
Llibres en format digital (total Espanya)				
% vendes de llibres en digital sobre el total	2,4	5,1	5,0	4,9
Localització de les vendes de llibres				
Vendes de llibres a Catalunya (en M€) ^C	612,8	484,7	491,7	505,9
Vendes de llibres per habitant a Espanya (en euros)	61,5	49,2	50,5	51,9
Vendes de llibres per habitant a Catalunya (en euros)	81,6	64,2	65,4	67,4
% venda de llibres a Catalunya sobre el total d'Espanya	21,2	20,9	20,8	20,9

^A A diferència del 2017 i d'anys anteriors, recollits en edicions prèvies de l'*Informe*, els anys 2018 i 2019 només hi ha les dades del nombre de títols editats en paper, raó per la qual el percentatge de Catalunya sobre Espanya d'aquests anys només fa referència als títols en paper.

^B Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior d'Espanya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

^C Vendes de les empreses agremiades espanyoles en el mercat interior espanyol localitzades a Catalunya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

^D n. d.: dades no disponibles.

FONT: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2019b i 2020b).

Taula 5. Evolució del nombre d'empreses i de les vendes en el mercat interior del llibre d'Espanya segons la dimensió de les empreses (2010–2019)

	2010	2017	2018	2019
Nombre d'empreses				
Molt grans (més de 60 M€)	12	7	8	8
Grans (entre 18 i 60 M€)	21	15	14	14
Mitjanes (entre 2,4 i 18 M€)	105	109	110	110
Petites (menys de 2,4 M€)	701	606	592	590
Total empreses agremiades	839	737	724	722
Vendes en el mercat interior (en M€)^A				
Molt grans (més de 60 M€)	1.242,06	898,96	922,37	954,85
Grans (entre 18 i 60 M€)	583,76	526,33	539,14	546,02
Mitjanes (entre 2,4 i 18 M€)	715,34	578,03	580,06	592,09
Petites (menys de 2,4 M€)	349,65	316,05	322,33	327,68
Total empreses agremiades	2.890,80	2.319,36	2.363,90	2.420,64

^A Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior d'Espanya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

Font: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2019b i 2020b).

Centrant l'atenció en la producció editorial de llibres en llengua catalana de les empreses de Catalunya, les dades publicades no permeten fer una comparació de l'evolució del nombre de títols editats els anys 2018 i 2019 amb les dades d'anys anteriors, ja que aquestes fan referència estrictament als títols editats en paper. No obstant això, cal indicar que la facturació de les vendes de llibres en català ha seguit una tendència positiva entre 2017 i 2020: 223,65 milions d'euros el 2017, 224,99 milions d'euros el 2018 i 229,40 el 2020, tal com recull la taula 6. D'altra banda, es manté l'elevada concentració de l'activitat editorial en català en les matèries de literatura, infantil i juvenil, i text no universitari, que aproximadament apleguen el 85% de les vendes.

Taula 6. Evolució del mercat interior de llibres en llengua catalana de les empreses de Catalunya per matèries, segons títols editats i vendes (2017–2019)^A

Matèries	2017	2018	2019	2017	2018	2019
	Títols editats ^A			% de títols editats		
Ficció adults	2.011	1.418	1.414	18,6	19,5	19,6
Infantil i juvenil	2.623	1.931	1.923	24,3	26,6	26,6
Text no universitari	2.997	1.868	1.862	27,8	25,7	25,8
Altres matèries	3.161	2.040	2.018	29,3	28,1	28,0
Total	10.792	7.257	7.217	100,0	100,0	100,0
	Vendes (en milions d'euros) ^B			% de vendes		
Literatura	48,78	49,70	50,20	21,9	22,1	21,9
Infantil i juvenil	38,55	40,30	40,90	17,3	17,9	17,8
Text no universitari	102,88	102,40	105,10	46,1	45,5	45,8
Altres matèries	32,89	32,60	33,20	14,7	14,5	14,5
Total	223,10	224,99	229,40	100,0	100,0	100,0

^A A diferència del 2017 i d'anys anteriors, recollits en edicions prèvies de l'*Informe*, les dades del nombre de títols editats els anys 2018 i 2019 fan referència als títols editats en paper.

^B Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior d'Espanya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

Font: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2019b i 2020b).

5. Canals de comercialització i difusió de llibres a Catalunya

La distribució de les vendes de llibres pels diferents canals de comercialització fetes per part de les editorials catalanes i espanyoles ha seguit sense canvis rellevants del 2017 al 2019, tal com recull la taula 7: prop de dues terceres parts de les vendes s'han fet a través d'establiments comercials (llibreries, cadenes de llibreries, hipermercats i quioscs) i la resta per altres canals (empreses i institucions, venda a crèdit i telefònica, correu, subscripcions, clubs, internet i altres).

Taula 7. Vendes de llibres en el mercat interior d'Espanya, segons el canal de comercialització (2017–2019)

Vendes en el mercat interior (en M€) per canal de comercialització ^A	2017		2018		2019	
	Editorials de Catalunya	Editorials d'Espanya	Editorials de Catalunya	Editorials d'Espanya	Editorials de Catalunya	Editorials d'Espanya
Establiment comercial	806,92	1.494,40	825,35	1.528,89	839,18	1.573,26
Llibreries	409,38	813,71	415,79	831,56	417,99	843,62
Cadenes de llibreries	233,82	411,10	242,11	421,95	252,31	451,00
Hipermercats	95,38	189,39	97,69	194,58	99,59	198,88
Quioscs	68,34	80,20	69,76	80,80	69,29	79,76
Altres canals	372,00	824,95	374,70	834,99	380,63	847,38
Empreses i institucions	154,30	357,32	153,78	364,78	158,53	371,77
Venda a crèdit + venda telefònica	82,56	113,53	72,14	77,00	72,93	76,80
Correu + subscripcions	32,28	84,32	30,97	68,58	30,48	67,95
Clubs + internet	53,87	68,69	54,73	70,43	55,01	72,19
Canals per al llibre electrònic	39,28	119,10	37,08	118,98	37,69	119,13
Altres canals	9,71	81,99	26,00	135,22	25,99	139,54
Total	1.178,91	2.319,36	1.200,06	2.363,90	1.219,82	2.420,64

% per canal de comercialització	2017		2018		2019	
	Editorials de Catalunya	Total Espanya	Editorials de Catalunya	Total Espanya	Editorials de Catalunya	Total Espanya
Establiment comercial	68,45	64,43	68,78	64,68	68,80	64,99
Llibreries	34,73	35,08	34,65	35,18	34,27	34,85
Cadenes de llibreries	19,83	17,72	20,17	17,85	20,68	18,63
Hipermercats	8,09	8,17	8,14	8,23	8,16	8,22
Quioscs	5,80	3,46	5,81	3,42	5,68	3,29
Altres canals	31,55	35,57	31,22	35,32	31,20	35,01
Empreses i institucions	13,09	15,41	12,81	15,43	13,00	15,36
Venda a crèdit + venda telefònica	7,00	4,89	6,01	3,26	5,98	3,17
Correu + subscripcions	2,74	3,64	2,58	2,90	2,50	2,81
Clubs + internet	4,57	2,96	4,56	2,98	4,51	2,98
Altres canals	0,82	3,54	2,17	5,72	2,13	5,76
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

^A Vendes de les empreses agremiades en el mercat interior d'Espanya a preus corrents en milions d'euros, calculades a preu de venda al públic amb IVA inclòs.

FONT: FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2019b i 2020b).

A les biblioteques es manté la tendència de decreixement observada des del 2010 al 2018 en nombre de documents prestats

Les biblioteques públiques són el principal canal no comercial de difusió del llibre i ocupen un lloc central en les polítiques de foment de la lectura. Com podem observar a la taula 8, la situació d'aquests serveis a Catalunya el 2018 respecte dels anys anteriors s'ha caracteritzat per:

- Un increment sostingut de l'oferta del 2015 al 2018, tant en nombre de biblioteques públiques existents a Catalunya (fins a un total de 416 el 2018) com dels seus fons documentals, de 14,9 milions de documents el 2018, que inclouen llibres, publicacions periòdiques, llibres electrònics, documents sonors i audiovisuals, manuscrits, microformes, documents cartogràfics, partitures de música, documents gràfics, jocs, bases de dades i aplicacions.
- Un augment de la demanda en termes d'usuaris inscrits a aquests serveis (es va passar de 3,7 milions de carnets el 2017 a 3,9 milions el 2018) i també de visites (23,9 milions el 2017 i 24,5 milions el 2018). Tanmateix, cal remarcar que la xifra de visites del 2018 encara és inferior a la d'anys anteriors (amb 24,9 milions de visites el 2015 i 24,6 milions el 2016).
- Una davallada de certs usos clau de la biblioteca, com el servei d'internet i el nombre de documents prestats, fet que posa de manifest el repte de cercar solucions innovadores per a la millora i actualització del servei de biblioteques (com s'indicà a l'anterior edició de l'*Informe*). Així, es manté la tendència de decreixement observada des del 2010 al 2018 en nombre de documents prestats (16,5 milions i 13,5 milions, respectivament). També baixen del 2016 al 2018 els usos del servei d'internet (de 7,1 milions a 5,6 milions, respectivament).

Taula 8. Dades clau de les biblioteques públiques de Catalunya (2010–2018)

	2010	2015	2016	2017	2018
Nombre					
Biblioteques	348	391	402	412	416
Fons documentals	12.847.121	14.321.880	14.510.779	14.796.419	14.941.795
Usuaris inscrits (carnets)	3.016.698	3.655.160	3.717.863	3.793.829	3.868.160
Visites	23.705.280	24.946.715	24.631.975	23.914.404	24.477.213
Usos del servei d'internet	3.103.174	6.349.488	7.106.334	6.836.447	5.635.158
Documents prestats	16.509.103	15.479.712	14.695.976	13.807.516	13.516.301

	2010–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018
% d'evolució				
Nombre de biblioteques	12,4%	2,8%	2,5%	1,0%
Fons documentals	11,5%	1,3%	2,0%	1,0%
Usuaris inscrits (carnets)	21,2%	1,7%	2,0%	2,0%
Visites	5,2%	-1,3%	-2,9%	2,4%
Usos del servei d'internet	104,6%	11,9%	-3,8%	-17,6%
Documents prestats	-6,2%	-5,1%	-6,0%	-2,1%

Font: DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2021).

Una de les transformacions que s'estan produint en els serveis de biblioteques és el desenvolupament accelerat del servei eBiblio Catalunya, per al préstec de llibres electrònics

Una de les transformacions que s'estan produint en els serveis de biblioteques és el desenvolupament accelerat del servei eBiblio Catalunya, la plataforma que dona un servei de préstec de llibres electrònics, de revistes, de pel·lícules, de descàrrega d'audiollibres i accés a documentals, música i enciclopèdies. Aquest servei del Sistema de Lectura Pública de Catalunya fa possible el préstec de continguts digitals a tots els usuaris amb carnet de les biblioteques públiques catalanes mitjançant diferents dispositius: ordinadors personals, lectors de llibres electrònics, tauletes o telèfons intel·ligents.⁶

Com podem observar a la taula 9, les dades disponibles evidencien el fort creixement d'usuaris i d'activitat en aquest servei del 2016 al 2020, sobretot el darrer any d'aquest període, quan s'assoleixen 90.544 usuaris amb activitat i 952.293 préstecs totals. Certament, tot indica que aquest fort augment s'explica per la situació d'excepcionalitat desencadenada per la pandèmia i caldrà fer-ne un seguiment els propers anys.

No obstant això, cal remarcar que tot i el notable increment experimentat per les dades d'aquest servei virtual, aquestes encara estan molt per sota de les corresponents al servei presencial (vegeu la taula 8): d'una banda, els usuaris amb activitat al servei eBiblio Catalunya (90.544 en total) representen un 2,3% dels usuaris amb carnet del servei presencial (3.868.160); i de l'altra, els 952.293 préstecs fets a través del servei virtual representen un 7,0% dels 13.516.301 efectuats a les biblioteques presencials.

Taula 9. Dades clau del servei eBiblio Catalunya (2016–2020)

	2016	2017	2018	2019	2020
Nombre					
Usuaris amb activitat	14.820	18.368	25.348	32.909	90.544
Préstecs totals	106.735	156.200	224.200	295.034	952.293

	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2019–2020
% d'evolució				
Usuaris amb activitat	23,9	38,0	29,8	175,1
Préstecs totals	46,3	43,5	31,6	222,8

FON: DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2020).

6. Comerç internacional de llibres

Les dades publicades per l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) mostren com les exportacions de llibres de Catalunya van ser per un import de 162,2 milions d'euros el 2020, xifra força inferior a la dels cinc anys anteriors. D'altra banda, les importacions de llibres de Catalunya van ser de 62,9 milions d'euros el mateix any, una quantitat força similar a la dels anys 2015 a 2018 (malgrat les oscil·lacions) i sensiblement inferior a la del 2019 (vegeu la taula 10).

6. Aquest projecte està impulsat pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport en col·laboració amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona (vegeu biblioteca.ebiblio.cat/opac/?locale=ca#index).

La situació de pandèmia del 2020 ha incidit molt negativament en les exportacions de llibres de Catalunya, mentre que les importacions d'aquests productes s'han mantingut

Taula 10. Exportacions i importacions de llibres de Catalunya (2010–2020)^A

Imports (en M€)	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Exportacions	234,0	208,1	226,6	259,7	282,5	232,7	162,2
Importacions	69,4	55,8	60,4	58,7	60,3	71,7	62,9

^A A partir de la classificació TARIC (Tarifa Integrada Comunitària) vigent a la UE, s'ha considerat com a llibre el codi 4901 (que comprèn llibres, fullets i impresos similars, fins i tot en fulls separats) i el codi 4903 (relatiu als àlbums o llibres d'estampes per a nens i quaderns infantils per dibuixar o pintar).

Font: IDESCAT (2021).

Per tant, sembla que la situació de pandèmia del 2020 ha incidit molt negativament en les exportacions de llibres de Catalunya, mentre que les importacions d'aquests productes s'han mantingut respecte de la situació dels anys 2015 a 2018 i baixat lleugerament respecte del 2019.

7. Polítiques públiques

L'acció del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya en l'àmbit del llibre ha estat orientada cap al desenvolupament del Pla de lectura 2020 aprovat el 2017. Tanmateix, com a conseqüència de la situació desencadenada per la pandèmia a partir del març de 2020, cal destacar les actuacions impulsades pel Departament amb l'objectiu de fer front a l'episodi.

A partir de l'activació del Pla Territorial de Protecció Civil de Catalunya PROCICAT per a emergències associades a malalties transmissibles emergents l'11 de març i de la declaració de l'estat d'alarma el 14 de març, els governs locals, català, espanyol i europeu han promogut diferents mesures per acompanyar el sector cultural a donar resposta als danys causats per l'emergència sanitària i social en aquestes activitats.

El Pla de rescat del sector cultural davant la crisi de la Covid-19 del Departament de Cultura s'articulà en tres objectius prioritaris:⁷

1. Acompanyar i assessorar el sector cultural durant la crisi.
2. Establir les mesures i els mecanismes perquè l'impacte de la crisi no provoqués danys irreparables en el teixit cultural: mitjançant el préstec Cultura Liquiditat ofert conjuntament amb l'Institut Català de Finances (ICF), les línies de subvenció específiques per fer front a la crisi de la Covid-19, i certes actuacions en les 45 línies de subvenció i en les eines de finançament ja existents.
3. Preparar el sector per a una represa al més ràpida possible en la mesura que les condicions sanitàries i socials ho permetin. Des de l'inici de la crisi sanitària i social provocada per la Covid-19, es treballà des de diversos eixos per fer possible la reactivació de l'activitat cultural no solament un cop superat l'estat d'alarma, sinó també durant el període que va durar: mitjançant campanyes de comunicació de suport a l'activitat cultural en línia i per a la reactivació cultural i el foment del consum cultural en línia i fora de línia, campanyes

7. Segons es detalla a les Mesures de l'ICEC front a la Covid-19 (vegeu [icec.gencat.cat/ca/sobre_icec/COVID19/index.html](http://gencat.cat/ca/sobre_icec/COVID19/index.html)).

culturals per al foment del consum cultural, i l'elaboració de plans de desconfinament i represa de la cultura.

Així mateix, en el marc del Pla estratègic del desconfinament per la Covid-19 aprovat pel Govern de Catalunya, el Departament de Cultura de la Generalitat ha elaborat diferents plans sectorials amb les mesures previstes per a l'etapa de la represa i per a cada un dels seus àmbits competencials. Aquests plans són revisats per un equip de coordinació integrat pels departaments de Salut i Interior i per un equip de representants del món local. D'aquests, els relacionats amb el sector del llibre han estat: Pla de desconfinament del sector cultural. Llibreries (26 de maig de 2020), Pla específic Sant Jordi 2021 (22 de març de 2021) i Plans de represa del sector cultural. Biblioteques (29 de març de 2021).⁸

Pressupostàriament, del 2020 al 2021, el Govern de la Generalitat ha aprovat diferents paquets d'ajudes per pal·liar els efectes de la crisi sanitària en el sector cultural:⁹

- Per un costat, i amb un import total de 66,3 milions d'euros, es van obrir 8 convocatòries de subvencions adreçades a professionals del sector, empreses i entitats culturals. Paral·lelament, es van gestionar dues convocatòries d'ajuts extraordinaris per a professionals de la cultura en forma de prestació única (proveïts pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies), i es va obrir una línia de préstecs destinada a empreses culturals (per part de l'Institut Català de Finances (ICF).
- Per l'altre, el 2021 s'aprovà un nou conjunt d'ajudes dotat amb 23,3 milions d'euros, que ha de servir per continuar donant suport als professionals, artistes i tècnics, a les empreses i a les entitats del sector cultural.

La informació sobre el pressupost executat pel Departament de Cultura en els àmbits de lletres i biblioteques (fins al 2017, ja que aquest és el darrer any amb dades disponibles) mostra una lleugera recuperació de la dotació de recursos econòmics assignats del 2016 al 2017, de manera que aquests passen a representar de l'11,7% del total del pressupost executat el 2016 al 12,8% el 2017 (essent, però, encara inferiors als del 2015 amb el 14,2% o del 2010 amb el 15,7%), tal com recull la taula 11.

8. Vegeu DEPARTAMENT D'INTERIOR DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA (2021): "Plans sectorials per fer front a la COVID-19" [En línia]. Barcelona: Departament de l'Interior (Generalitat de Catalunya). interior.gencat.cat/ca/arees_dactuacio/proteccio_civil/consells_autoproteccio_emergencia/malalties-transmissibles-emergents-amb-potencial-alt-risc-/plans-sectorials/#bloc10

9. DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2021): "Mesures de suport al sector cultural" [En línia]. Barcelona: Departament de Cultura (Generalitat de Catalunya). cultura.gencat.cat/ca/serveis/culturarespon

Taula 11. Pressupost executat pel Departament de Cultura en els àmbits de lletres i biblioteques (2010–2017)

	2010	2013	2015	2016	2017
Biblioteques	35.777.515	22.024.037	22.258.301	20.842.827	21.864.107
Lletres	14.370.795	6.989.900	6.630.590	5.582.914	8.480.078
Biblioteques i lletres	50.148.310	29.013.936	28.888.892	26.425.741	30.344.184
Total Departament de Cultura ^A	320.128.229	203.725.163	203.725.163	226.706.141	236.491.931
% despesa en biblioteques i lletres sobre total Departament de Cultura	15,7	14,2	14,2	11,7	12,8

^A Inclou biblioteques, lletres, arts visuals, arxius, cinematografia i vídeo, cultura popular i tradicional, museus, música, patrimoni arquitectònic i arqueològic, teatre i dansa, i serveis generals. El 2010 no inclou llengua ni mitjans de comunicació.

FONTE: DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2020).

**Entre 2018 i 2019
es va produir un
cert estancament
o lent creixement
de la major part
de les variables
clau del sector
analitzades**

.....

8. Conclusions

Del 2018 al 2019, les activitats relacionades amb el sector del llibre a Catalunya han evolucionat en el marc de les tendències clau observades en edicions anteriors de l'*Informe*. Això suposa un cert estancament o lent creixement de la major part de les variables clau analitzades (relatives als hàbits de lectura de la població i a les vendes de llibres en els mercats interior i exterior). En casos puntuals, aquesta continuïtat de la tendència suposa una davallada d'activitat, com és el cas de la minva dels préstecs fets per les biblioteques.

Malgrat que encara no hi ha prou dades disponibles per afirmar-ho amb rotunditat, tot indica que aquesta evolució s'ha vist alterada com a conseqüència de la pandèmia de la Covid-19. Per un costat, i en un sentit positiu, la pràctica de la lectura entre la població espanyola va augmentar a màxims històrics amb el confinament. Igualment, s'ha observat com el 2020 va incrementar-se l'activitat dels serveis públics bibliotecaris de Catalunya. Tanmateix, i paral·lelament, la crisi iniciada el març de 2020 sembla haver tingut efectes negatius sobre l'economia del sector, és a dir, sobre les seves vendes en el mercat interior (encara falten les dades) i exterior (en el qual s'observa una forta davallada).

Aquesta situació ha requerit la intervenció de les administracions públiques, com el cas del Govern de la Generalitat de Catalunya, per fer front a les dificultats d'aquest període i plantejar plans de recuperació de cara al futur.

9. Referències

DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2020): *Memòria del Departament de Cultura 2017. Síntesi 2 Dades pressupostàries* [En línia]. Barcelona: Departament de Cultura (Generalitat de Catalunya). drac.cultura.gencat.cat/bitstream/handle/20.500.12368/14489/DADES_PRESSUPOST_2017.rev.pdf

DEPARTAMENT DE CULTURA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2021): *Les biblioteques en xifres. Balanços estadístics anuals* [En línia]. Barcelona: Departament de Cultura (Generalitat de Catalunya). biblioteques.gencat.cat/ca/biblioteques/dades-al-dia/xifres

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2019a): *Hábitos de lectura y compra de libros en España 2018* [En línia]. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. federacioneditores.org/lectura-y-compra-de-libros-2018.pdf

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2019b): *Comercio interior del libro en España 2018* [En línia]. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. federacioneditores.org/img/documentos/comercio_interior_2018.pdf

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2020a): *Hábitos de lectura y compra de libros en España 2019* [En línia]. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. federacioneditores.org/lectura-y-compra-de-libros-2019.pptx

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2020b): *Comercio interior del libro en España 2019* [En línea]. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. federacioneditores.org/img/documentos/comercio_interior_2019.pdf

FEDERACIÓN DE GREMIOS DE EDITORES DE ESPAÑA (2021): *Hábitos de lectura y compra de libros en España 2020* [En línea]. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. federacioneditores.org/lectura-y-compra-de-libros-2020.pptx

INSTITUT CATALÀ DE LES EMPRESES CULTURALS (ICEC) (2019): *Hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya 2018* [En línea]. Barcelona: Institut Català de les Empreses Culturals (Generalitat de Catalunya). issuu.com/icec_generalitat/docs/ha_bits_lectura_18

INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (IDESCAT) (2021): "Dades segons productes TARIC 2, 4, 6 i 8 dígit". *Comerç amb l'estranger* [En línea]. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya. idescat.cat/sexterior/Comest?TC=1&L=1&R=N